UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagma Ivris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

3 de Criminibus, quæ impetu animi committuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-97739

Visual Library

cognitum, ideo innocens eſt, ſed is, cuius latent peccata, timere Deum debet, propria conſcientia accuſatus. Nam vt Lucianus ait, ἀνθρώπους μὲν ἴσως λήσεις, ἄτοπόν τι ποιήσας, οὐ λήσεις δὲ θεοὺς οὐδὲ λογιζόμενος, id eſt, *homines quidem celabis aliquid inſolens faciendo, at non ce-*
8 *labis Deum etiam cogitans.* ❡ Quo † fit, vt in his, in quibus animi ſolius, & cogitationis eſt ſuſpicio, & controuerſia non poteſt factum docere, recipiatur iuramentũ eius, de cuius intentione quęritur: eique credatur, quia aliter ſciri nequeat, *Hoſtien. in ca. licet, de reg. iur. glo. magna in §. ſed iſtæ, de actio.* Hucque pertinet purgatio canonica, quæ per iuramentum infamati de crimine fit, *c. 1. de purgat. can. tota 2. q. 5. & 15. q. 5.* crimen quippe probabile, hoc iu-
9 ramentum reſpuit, *c. ſi quis, de grad. ca. 4. de purg. can.* ❡ Si † tamen cogitatio eruperit, & ex ſecreto apparuerit, nempe quod quis moliatur illam exſequi, & cœperit, nec per illum ſteterit, ſed aliunde quominus exſequatur eandem, in criminibus potiſſimum maioribus, pœnam habet voluntas ita cognita, *l. ſi quis non dicam, de epiſc. & cler. l. ſi quis, C. de fur. l. & generaliter, de calumnia. P. l. ſi a ſeruo, de condi. ob turp. cau. in P.* Proinde hinc aliam conficimus regulam, voluntatem (ſcilicet iam decretam & in lucem editam) in maleficiis ſpectari, non exitum, *l. D. Adrianus, ad l. Corn. de ſicar. l. is qui cum telo, C. eo. tit. l. 1. de extraord. crim. in P.* Et quamuis ſcelus imperfectum minori pœna puniatur, quam perfectum aliquãdo, *l. qui falſam monetam, 19. de falſ. in P.* vt in Gallia, puniendum tamẽ eſt: quia voluntas pro facto reputatur, cum per volentem non ſtetit, quominus fieret, *ca. qui peierare, 22. q. 5. ca. nuptiarum, 27. q. 1.*
10 *can. ſi Paulus, 23. q. 5.* ❡ Voluntaria † crimina cenſentur ex conſilio & conſulto facta, vel conſenſu expreſſo, vel tacito: veluti in ſenatuſconſulto Syllaniano liquet, *lib. 29. P. titu. 5.* Item, ſi quis refugio ſit delinquenti: vt ex tit. de receptatorib. in P. *lib. 47. P. tit. 16.* & de iis qui latrones vel alterius criminis reos occultarunt C. *lib. 9. C.* Si quis indulgeat nimium delinquentibus, nec corrigat, dum poteſt, *c. licet hely, de ſimon.* Si laudet delictum alterius, *l. 1. de ſer. corrup.* ſi irritet innoxium, *vt in l. Aquilia.* ſi iubeat delinquere aliquem.

11 ❡ Quomodo † autem, & quatenus quis ex mandato, *l. cum ratio. §. fin. de bon. damnato.* delinquendi dato teneatur late tractet Bartolus, *in l. non ſolum, §. ſi mandato, de iniur. in P.* & ideo hic non immorabor. Ceterum vt ait Demoſthenes, *orat. contra Midiam.* τοῖς ἐκ προαιρέσεως ὑβρίζουσι, χαλεποὺς ὄντας εἰδεῖν ἔστι τοὺς νόμους, id eſt, *Iis qui de induſtria contumelioſi ſunt, leges acerbas eſſe cernere licet.* Et rurſum, *Demoſth. de Coro.* ἀδικεῖ τις ἑκών, ὀργὴ καὶ τιμωρία κατ' αὐτοῦ· ἐξήμαρτέ τις ἄκων, συγγνώμη ἀντὶ καὶ τιμωρίας τούτῳ, id eſt, *Iniuriam infert aliquis ſua voluntate: ira & ſupplicium contra ipſum; peccauit quiſ-*
12 *piam inconſultò: venia pro pœna huic datur.* ❡ Nec † nos remoretur vllo modo, quod quidam ſibi licere putant peccare impune, cum a Deo data ſit arbitrii libertas: nam vt prorſus ſtolida hęc ſententia eſt impia, ita luce clarius eſt, quod vt Deus & lex bonam remunerant voluntatem, & actus eius bonos, ita proculdubio puniendam malam merito, & eius ſcelera, *D. Matth. ca. 24. l. 1. de iuſt. & iur.* Et quamuis voluntas liberi arbitrii ſit, tamen mala voluntas libertati nõ conceditur, ſed & iuſte ad bonum cogitur, *c. diſplicet. & ca. ad fidem, & fere tota 23. q. 4.* Eſt enim libertas, naturalis facultas agendi quæ velis, niſi ſi quid iure prohibeatur, aut vi, *l. libertas, de ſtat. hom. in P.*

De Criminibus, quæ Impetu animi committuntur. Cap. 3.

1 *Phantaſia quid, & non eſſe voluntatis.*
2 *Motus primi animi non ſunt in poteſtate hominum.*
3 *Impetus animi excuſabilis, & qualis is ſit.*
4 *Vini præter modum epoti vis habet impetum.*
Ebrietas conſilium animi adimit. Et vt eius delictum puniatur, eod.
5 *Laſciuia commiſſa peccata, vt leuius puniantur.*
6 *Iræ impetus quatenus, & quando puniendus. Et 8.*
7 *Damnati morte ſententia principis, ſuſpendendi in 30. diem.*
9 *Amoris violentes impetus.*
Amicus quis dicitur, eod.
Voluptas & libido temere, impetuq; mouet mentes, eod.
10 *Amicitiæ veræ, & bonæ leges: non peccandum amicorum cauſſa.*

1 EPictetus, † & poſt eum Gellius, *lib. 19 Noct. cap. 1.* & D. Auguſtinus, *lib. 9. de ciuit. Dei, cap. 4.* Diogenes Laertius, *in vita Ariſtippi.* referunt viſiones animi, quas Græci philoſophi φαντασίας, vocant, quibus mens hominis, prima ſtatim ſpecie accidentis ad animum rei pellitur; non voluntatis eſſe, ſed vi quadam ſe inferre hominibus. Quare & ſapientis animum ex ſubitis paulisper moueri, quibuſdam motibus rapidis, & inconſultis officium mentis atque rationis præuertentibus. ❡ Neque † enim primi illi motus 2
in poteſtate noſtra ſunt, vt ait Quintilianus, *in 6.* Et hos moderari non mediocris ingenii, ſed perfectę ſapientiæ putat Cicero, *ad Q. fratrem*, vt etiam inde, quæ voluntaria ſunt, neceſſaria interdum, aut ignorata videantur, *id. in Topi.* ❡ Declinant † a voluntate libe- 3
ra, quæ impetu fiunt, & ex perturbationibus mentis, quas Græci dicunt πάθη. Eſt enim impetus, perturbatus animi motus rationi non obtemperans: cum quis incõſiderate in aliquid fertur, commotus ſubito, veluti ebrietate, vel calore iracundiæ, vel laſciuia. Ariſtoteles, *lib. 3. Ethicor.* ἁμαρτάνειν δι' ἄγνοιαν, peccare per imprudentiam, ex impetu ait: ſubitaneo namque quoddam irrationali motu irrationalis partis obſidetur ratio, & incurſione quadam facta eam temere animæ partem, mentem mouet, vt prius effectum parturit, quam conſultauerit. Cicero impetum opponit iudicio, his verbis, *Cic. 1. Offic. dum de iuſtitia diſputat. Multi faciunt multa temeritate quadam, ſine iudicio, vel modo in omnes, vel repentino quodam, quaſi vento, impetu animi incitati, quæ beneficia eque magna non ſunt habenda, atque ea quæ iudicio, conſiderate conſtanterque delata ſunt.* Et rurſum, *idem, 1. Offi. Leuiora ſunt quæ repentino, & motu aliquo accidunt, quam ea quæ meditata & præparata inferuntur, hoc & iuſtum, quod fit voluntarium.* Et Demoſthenes, *con. Midiam. Seuerius & grauius eos puniendos eſſe leges ſtatuerunt, qui data opera, conſulto, & per contumeliam delinquunt, quam reliquos, qui alio quopiam modo delinquunt.*

❡ Vis † vini præter modum ſumti, ſæpe pacatas mentes ſui 4
impetu inuadit, & rationem intercipit, & delictorum cauſſa eſt quamplurimum. Vinum namque, & mulieres, ſeu fornicatio excæcant cor, *Eſdræ 4 Eccleſ. 19. Vno namque modo vina Venuſq; nocent, Virgil. in epigram.* Et pari modo mentem funeſtant & decipiunt, *glo. in §. erat, de ſucceſſio. ſublat. quæ fieb. per bono. vendit. apud Iuſtinia. lib. 3. titu. 13.* Ebrietas ſuſcitat vitia, *c. ſexto die, & c. tumultuoſo, 35. diſtin.* Sicque ex Heſiodo, *in Diebus*, Athenæus, *lib. 10. cap. 19.*

Gaudia quanta viris Bacchus dedit, atq; laborem.
Si quis multa bibit, fiuntq; inſania vina.
Illa pedes, mentemq; ligant, linguamq;, manusq;.

Et Theognis:

Nam quicunque modum ſuperauerit (ſcilicet bibendi) *ille nec vltra.*
Conſilii compos, is neq; mentis erit.
Plurima nugatur ieiunis turpia, & idem.
Turpe nihil cernit, quod temulentus agit.

In ſumma vinum non habet gubernacula.

Ebrius ignoranti ſimilis, ideo mitius punitur eius delictum, propter culpam potius, quod nimium biberit, *l. reſpiciendum, de pœn. in P. l. omne delictum, §. per vinum, de re milit. in P.* vt in criminibus extraordinariis docemus, dum de ebrietate agimus. Ebriique ideo ſæpe manus ſibi iniiciunt, vt ait Ariſtoteles, *c. ſane, & c. inebriauerunt, 15. quæſt. 1.* facit tamen iis differentiam inter eos, qui leuiter a vino tenentur. *Qui*, inquit, *Ariſtot. problema. ſectio. 30. q. 1. magis peccant & delirant, & eos qui grauiter ſe inebriarint, & ſobrium quia ſobrius recte iudicat: qui autem penitus vinolentus eſt quod ſenſibus interceptis onus ſuſtinere non poteſt, nihil diiudicat. At vero qui leuiter ſe inebriauerit, iudicat quidem, quia non multum hauſerit: ſed quoniam a vino aliquatenus detentus eſt, & poteſtatem recte iudicandi amiſit peccet neceſſe eſt.*

❡ Per † laſciuiam commiſſa habent fontem quoque, animum 5
impetu irrationali commotum, dum nimia iocandi vel ioculandi voluptate, nimiumve exſultando, vel intempeſtiue dicacitatem exercent & mordent, vel aliud temere procaciter faciunt, quod crimen habeat. Non enim cogitat nocere animus, ſed tamẽ dum habenas nimium laxamus, non iocus, ſed culpa punitur: mitiuſque in eos, qui per laſciuiam delinquunt, animaduertitur, *d. l. omne delictum, §. per vinum, de re milit. in P.* Et lubricum linguæ quoque ita veniam quodammodo habet, *l. 1. ſi quis Impera. maledix. Cod.*

❡ Ira † deinde impetum animi habet, & acerbum, niſi ſtudio 6
ſe deuitetur. Ira furor breuis eſt: ſibi enim ſtatim quod concipit, iuſtum perſuadet, *can. illa, 11. q. 1.* ideo ſi poteſt, intrepide exſequitur. Proinde quæ reuocari poſſunt, per iram facta, non prius rata habentur, quam ſi quis in mente deferuente ira perſeuerauerit, *l. quicquid, de reg. iur. P. l. diuortium non eſt, de diuor. in P. l. 1. ſi quis Impera. maledix. C.* Hinc ex rixa oriuntur ſæpe inconſulta delicta,

eius

eius impetu concitatis animis, *l. ſi in rixa, ad l. Corne. de ſicar. in P. l. aut facta, §. qualitate, de pœn. in P.* Commouet iram, & quodammodo delictum admiſſum excuſat iniuria illata, & iuſtus dolor: vt ſi quis vxorem, *l. Gracchus, ad l. Iul. de adult. C.* in adulterio repertam necauerit, vel pater filiam, *Pap. l. nec in ea lege, 21. & l. quod ait lex, 22. cum §. ſeq. eod. titu. in P. lib. 48. tit. 5.* Animus perturbatus & commotus nec ſe cohibere poteſt, nec quo loco vult, vt ait Cicero, *3. Tuſc.* Et vt ait Philemon:

μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα.

id eſt,

Inſanimus omnes quando iraſcimur.

Et Iaſon apud Euripidem, *in Medea, actu 3. in princip.*

οὐ νῦν κατεῖδον πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις,
τραχεῖαν ὀργὴν, ὡς ἀμήχανον κακόν.

id eſt,

Nunc non primum vidi, ſed ſæpius,
Iram aſperam, quam ſit verum malum.

Ira, inquit D. Ambroſius, *de ſancto Ioſepho. & in cap. ira, 11. q. 3.* etiam innocentes ad crimen adducit: quia dum iuſto amplius iraſcimur, & volumus aliena coercere peccata, grauiora committimus. Et lex monet ideo iudices, ne corripiantur ira, *l. obſeruandum, de offic. præſid. P. can. ſummopere, 11. q. 3.* nam ira perturbat maxime iu-
7 dicium animi. ¶ Vt † exemplo Theodoſii conſtat: quo ipſemet in poſterum cautior factus, poſtquam furoris illati in Theſſalonicenſes pœnituit, ſtatuit, vt ſententiæ principum ſuper animaduerſione prolatæ, in diem trigeſimum ab exſecutore differrentur, *c.*
8 *cum apud Theſſalonicen. 11. q. 3.* ¶ Demoſthenes, † *con. Timocra.* τῶν ὀργιζομένων ἐστὶ, inquit, ὀξέως τι κακὸν τὸν λελυπηκότα ἐργάζεσθαι. id eſt, *iratorum eſt, eum a quo moleſtiis affecti ſunt, ſubito impetu vlciſci.*

πολλαὶ, *Suidas in verbo,* πολλαχῶς, δ' ἀπειλαὶ, πολλὰ δὴ μάταια ἔπη
θυμῷ καλυπτάλυζαν, ἀλλ' ὁ νοῦς ὅταν
αὑτοῦ γένηται, φροῦδα τ' ἀπειλήματα.

id eſt,

Multæ ſunt minæ, multaq; inania verba
Per iracundiam effutiuntur: ſed mente
In integrum reſtituta commutationes euaneſcunt.

9 ¶ Impetus † ſuos valde animi oculos perſtringentes, habet etiam amor, ſiue is bonus ſit, ſiue malus, cogitque quodammodo mentem ea facere, quæ alioquin quis non eſſet admiſſurus. Amicos autem bonos ſcilicet appellare debemus, vt ait Paulus, *l. latæ culpæ. 223. §. 1. de verbor. ſignif. in P.* non leui notitia coniunctos, ſed quibus fuerint iura cum patrefamil. honeſtis familiaritatis quæſita rationibus: In malo voluptas præſens mouet impetu ſuo animum, vt in belluis, quæ nihil, vt ait Cicero, *in Offic.* ſentiunt, niſi voluptatem, ad quam feruntur toto impetu. Et is etiam, *idem, de Orato.* definit libidinem eſſe impetum quendam animi non rectum. Cælius Aurelianus ex Platone duplicem furioſorum ſpeciem conſtituens in vna eum collocauit, qui ἐρωτικὸς eſt, id eſt, amatorius. Eoque pertinet fabula Alexandri Aphrodiſei, qua proditum eſt Erynnim furiam a cupidine adamatam, quod videlicet amantes furioſis quibuſdam affectibus agitentur. Amoris furore nihil eſſe vehementius dicebat Iuſtinianus, *§. illud quoque, quib. mod. natur. effic. legi. in Auth.* & perfectæ philoſophiæ eum cohibere: hocque amore correptos, bacchãtes veluti furore vini affectos dixit, *§. erat, de ſucceſſio. quæ fiebant per bono. vind.* Domat enim omnia, vt his verbis ſcribit Heſiodus, *in Theog.*

ἠδ' ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
Λυσιμελὴς, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων,
Δάμναται ἐν στήθεσσι νόον καὶ ἐπίφρονα βουλήν.

Atque amor, qui pulcerrimus inter immortales Deos,
Soluens curas & omnium Deorum, & omnium hominum.
Domat in pectoribus animum & prudens conſilium.

Paulus etiam Ægineta eos, qui hoc amore detinentur, perinde ac inſanos pharmacis curat, eiſque obliuionem vel nouam ſolicitudinem ratione victus inducit, *Paul. Ægineta, lib. 3.* Iracundis ſi parcendum eſt aliqua ex parte, & mente captis certe, & amantibus: iracundos enim eſſe, qui ament, docuit Lucianus, *in dialog. Maiæ. & Mercurii.* Non dubitauit Timagoras iuſſu Melotis, quẽ amabat valde, ex altiſſimo ſaxo, ſe præcipitem dare, vt ait Pauſanias, *lib. 1. Atticar.* Fiunt plura per ſordes pecuniarum, plura amicorum cauſſa aliena a iuſtitia, quę certe alioquin non fierent, ſi extra impetum amicitiæ adhiberetur rationis conſilium. Quod viri probi adhibere & ſapientes ſolent. Sic cũ Periclem amicus quiſpiam rogaret. vt in cauſſa quadam ſua gratia deieraret: reſpondit,
10 δεῖ με συμπράττειν: ἀλλὰ μέχρι βωμῶν, περὶ δυσωπίας. ¶ Quia † in amicitia vera leges quidem ſunt poſitæ, non oportere vltra id, quod fas eſt opitulari amicis, neque eorum gratia male agendum. Sed quis eas ſtudioſe poſſit obſeruare quæritur, dum amicitiæ vis vrget. Vt non immerito dubitauerit Chilo eximiæ ſapientiæ vir, quonam vſque debuerit contra legem, contraque ius pro amico progredi, eaque res in fine quoque vitæ ipſo animum eius auxit. Eaque quæſtio a philoſophis poſteris examinata, vt late oſtendit Gellius, *lib. 1. cap. 3.* apud quem videto. Diſſeruit & de ea copioſe Cicero, *in Lælio, ſeu de amicitia.* Et non tantum timore, cupiditate, odioue: ſed etiam amicitia humanum peruertitur iudicium, *ca. quatuor modis cum 2. can. ſeq. 11. q. 3.* Et amicitiæ affectio ſolet ad blaſphemias, ſeu mala in hoſtes amicorum concitare, *ca. repellantur, ca. 7. de accuſat. lib. 5. Decret. tit. 1. can. accuſatores, & ca. 1. 2. 3. & fere tota 3. q. 5.* ideo & reddit teſtem ſuſpectum de fide, *l. 4. de reſt. in P.* Eoque referendæ affinitates, proximitates ſanguinis, quæ quo gradu ſunt ſibi proximiores, eo ſunt vehementiores, *l. iſti quidem, quod met. cau. in P.* Proinde ſi ex ipſo impetu amoris ſubito quid commiſſum eſt, temperanda pœna eſt, *l. verum, 4. de furt. P. l. 2. de recepta. lib. 47. P. titu. 16. l. 4. §. fin. de re mili. lib. 49. P. titu. 16. l. 3. §. ſi eum, de liber. hom. exhib. P.* Attamen ſi quid pro amicis extra impetum male patratum ſit, non eſt amicitiæ vlla excuſatio, *l. etſi amicis, ad leg. Iul. de adulter. in P.* veluti ſi tempus deliberandi adfuerit, ſi adulterium vel ſtuprum amoris turpis illecebris factum, quod non niſi conſulto inferri, & ſine colloquio præcedente vix poteſt, *l. qui domum, & l. etſi amicis, ad leg. Iul. de adult. in P.*

De Caſu fortuito, & Euentu.

Cap. 4.

1 *Euentus in criminibus quid.*
2 *Caſu commiſſa crimina vt puniantur. Et 3.*
Vrbes refugii Hebræis, eod.

QVod † naſcitur ex eo quod delinquitur, euentus dicitur, vel ex 1
voluntate, vt diximus, vel præter voluntatem, vel contra voluntatẽ. Sine voluntate furioſus necare poteſt, & infans, ideo ſine pœna, *l. infans, ad l. Corn. de ſica. in P. l. pen. ad l. Pomp. de parric. in P. l. diuus, de offi. præſid. in P.* Præter voluntatẽ etiam ſi ex intẽtione alicuius non illiciti actus, delictum oriatur, veluti vt ſi pila ludens alium occiderit, *vt in l. item Mela, ad l. Aquil.* In quo ad pœnam imponendam inſpicimus, an quis in culpa ſit, *d. l. item Mela, & l. ſi putator, ad le. Aquil. P.* an dederit operam rei licitæ, *eod. tit. de homicid. caſ. & volunt. & dicemus poſtea, Deo fauente, in crimine homicidii.* Solius euẽtus nulla, vel leuior eſt pœna, *l. aut facta, §. euentus, vbi verſus ex 23. Ilia. Hom. de pœ. in P.* veluti exſiliũ voluntarium. Erãt & ea de cauſſa apud Hebręos ciuitates refugii, *Deut. 19. vt infra latius in homicidio, Deo fauente.* Quod ſine propoſito fit, fortuitũ erit, *l. qui ædes de incen. rui. & naufra. in P.* Et caſus in euentu erit, vt ait Ariſtot. *lib. 3. Ethic. cap. 7.* Hicque confundunt Iuriſconſulti caſum & fortuitum, de quibus alias. Multum autem refert in maioribus delictis, an quid conſulto admittatur, an caſu & fortuito: ibi enim venia locum non habet: in his contra, *l. abſentem, 5. §. fin. de pœn. in P. l. 1. & l. eum, ad l. Cornel. de ſicar. C. l. 2. §. fina. de termi. mot.* Et caſus fortuitus nemini imputandus, *l. Iulianus, qui & a quib. manumi. libe. non fiant.* quia nullum hominis conſilium poteſt præuidere, *l. 2. §. ſi eo tempore, de admin. rer. ad ciuit. perti. in P. ca. fin. in fine de homici.* Tot enim ſunt, quot numerari nequeant, *l. penul. de vſufru. C. l. fin. de præſcript. 30. vel 40. ann. C. l. 2. §. 2. & 3. ſi quis caut. in P.*

Sic tanta homines rerum inconſtantia verſat,

vt ait Ouid. 13. *Metam.*

Et Cleon apud Thucydidem, *in 3.* dicebat, id dignum eſſe venia, quod citra voluntatem fit. Idemque Thucydides, *in 4.* arbitratur omnia licere bello, & neceſſitate aliqua circumuentis: & veniam etiam eſſe apud Deum: etenim delictis non voluntariis, refugium eſſe aras (vt & nos in ſacrilegio, dum de aſylo agimus.) Sceluſque eorum vocari, qui nulla neceſſitate ſunt mali: non autem eorum qui propter aduerſa aliquid audent. ¶ Verumtamen
† ſi quis voluerit delinquere, verum euenit, vt plus quam volue- 2
rit, peccarit, diſtinguendum eſt cum Bartolo, *in l. diuus, ad leg. Corn. de ſicar.* an plus deliquerit in ſpecie delicti ſibi propoſita, an in aliã tranſierit. Et ſi in eadẽ ſpecie, aut deliquit circa res, aut circa perſonas. Si circa res, aut delictũ, quod exſequi propoſuerat, tẽdebat ad id quod cõmiſſum eſt: tunc inſpicitur delictũ ſeu euentus, non animus, vt qui viri fecerit non cogitans de homicidio, quod